

Grupa 1: Maseni udjeli i mješavine goriva

---

1. Maseni udio bio-komponente u dizelskom gorivu

- **Zadatak:** U mješavini dizelskog goriva nalazi se 7 masenih postotaka biodizela (metilni ester masnih kiselina - FAME). Ako gustoća čistog fosilnog dizela iznosi 0,84 kg/L, a biodizela 0,88 kg/L, izračunaj koliki je volumni udio (vol. %) obnovljive komponente u toj mješavini.
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Uzmite bazu od 100 g mješavine. Masa biodizela je $m_1 = 7$ g, a fosilnog dizela $m_2 = 93$ g.
  2. Izračunajte volumen svake komponente preko formule $V = \frac{m}{\rho}$. Pripazite na usklađivanje mjernih jedinica (g i g/mL).
  3. Zbrojite volumene za ukupni volumen mješavine: $V_{\text{ukupno}} = V_1 + V_2$.
  4. Izračunajte volumni udio biodizela: $\varphi = \frac{V_1}{V_{\text{ukupno}}} \times 100\%$.

2. Maseni udio kisika u bioetanolskoj mješavini E85

- **Zadatak:** Gorivo E85 sadrži 85 masenih postotaka bioetanola (C_2H_5OH) i 15 masenih postotaka čistog benzina (ugljikovodici bez kisika). Izračunaj maseni udio samog elementarnog kisika u cijeloj mješavini goriva E85 koji potječe iz obnovljivog izvora.
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Izračunajte molarnu masu bioetanola $M(C_2H_5OH) = 46$ g/mol i atomsku masu kisika $M(O) = 16$ g/mol.
  2. Odredite maseni udio kisika u čistom etanolu: $w(O \text{ u etanolu}) = \frac{16}{46}$.
  3. Pomnožite taj udio s udjelom etanola u mješavini E85 (0,85).
  4. Rezultat izrazite u postocima: $w(O \text{ u mješavini}) = w(O \text{ u etanolu}) \times 0,85 \times 100\%$.

3. Sadržaj obnovljivog ugljika u mješavini s biometanom

- **Zadatak:** Plinska mješavina sadrži 20 masenih postotaka biometana (CH_4 iz bioplina) i 80 masenih postotaka fosilnog prirodnog plina (pretpostaviti također čisti CH_4). Koliki je maseni udio obnovljivog ugljika u ukupnoj masi plina?
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Iako je kemijski sastav isti, samo ugljik iz biometana smatra se obnovljivim.
  2. Izračunajte udio ugljika u molekuli metana: $w(\text{C}) = \frac{M(\text{C})}{M(\text{CH}_4)} = \frac{12}{16} = 0,75$.
  3. Budući da je udio biometana u smjesi 20 %, pomnožite udio ugljika s udjelom biometana: $0,75 \times 0,20 = 0,15$.
  4. Maseni udio obnovljivog ugljika u ukupnoj mješavini iznosi 15 %.

4. Energetski udio obnovljive komponente (E10)

- **Zadatak:** Benzin E10 sadrži 10 masenih postotaka bioetanola i 90 masenih postotaka fosilnog benzina. Donja ogrjevna vrijednost fosilnog benzina je 43 MJ/kg, a bioetanola 27 MJ/kg. Izračunaj energetski udio (%) obnovljive komponente u ovom gorivu.
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Uzmite bazu od 1 kg goriva E10 (0,1 kg etanola i 0,9 kg benzina).
  2. Izračunajte energiju koju daje etanol: $E_{\text{etanol}} = 0,1 \text{ kg} \times 27 \text{ MJ/kg} = 2,7 \text{ MJ}$.
  3. Izračunajte energiju koju daje fosilni benzin: $E_{\text{benzin}} = 0,9 \text{ kg} \times 43 \text{ MJ/kg} = 38,7 \text{ MJ}$.
  4. Izračunajte ukupnu energiju mješavine: $E_{\text{ukupno}} = 2,7 + 38,7 = 41,4 \text{ MJ}$.
  5. Podijelite energiju etanola s ukupnom energijom: Energetski udio = $\frac{2,7}{41,4} \times 100 \%$.

Grupa 2: Elektroliza, zeleni vodik i električni naboj

5. Vrijeme rada elektrolizera za manju ciljanu proizvodnju

- **Zadatak:** Elektrolizer vode snage 2 MW radi s učinkovitošću od 70 %. Koliko je sati rada potrebno ovom uređaju da proizvede 100 tona zelenog vodika, ako je za proizvodnju 1 kg vodika pri 100 % učinkovitosti potrebno 33,3 kWh električne energije?
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Izračunajte stvarnu energiju potrebnu za 1 kg vodika uzimajući u obzir učinkovitost:
$$E_{\text{stg}} = \frac{33,3 \text{ kWh}}{0,70}.$$
  2. Pretvorite 100 tona u kilograme (100.000 kg).
  3. Izračunajte ukupnu potrebnu električnu energiju: $E_{\text{ukupno}} = 100.000 \text{ kg} \times E_{\text{stg}}$.
  4. Vrijeme rada (t) dobit ćete dijeljenjem ukupne energije sa snagom elektrolizera (2 MW = 2000 kW): $t = \frac{E_{\text{ukupno}}}{\text{Snaga}}$.

6. Određivanje jakosti struje i naboja za PEM elektrolizer

- **Zadatak:** Proton-vodljivi (PEM) elektrolizer treba proizvesti 5 tona zelenog vodika dnevno (24 h). Koristeći Faradayev zakon elektrolize, izračunaj ukupnu količinu električnog naboja (Q) u Kulonima i potrebnu jakost struje (I) za ovaj proces.
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Pretvorite masu vodika u grame ($m = 5 \times 10^6 \text{ g}$).
  2. Izračunajte broj molova molekularnog vodika (H_2), uzimajući u obzir da je $M(\text{H}_2) = 2 \text{ g/mol}$.
  3. Budući da su za svaku molekulu H_2 potrebna 2 elektrona ($z = 2$), ukupan broj molova elektrona je $n(e^-) = 2 \times n(\text{H}_2)$.
  4. Izračunajte naboj preko Faradayeve konstante ($F = 96485 \text{ C/mol}$): $Q = n(e^-) \times F$.
  5. Jakost struje izračunajte iz formule $I = \frac{Q}{t}$, gdje je vrijeme t izraženo u sekundama ($24 \times 3600 \text{ s}$).

7. Napon i snaga pri zadanoj struji elektrolize

- **Zadatak:** Kroz industrijski elektrolizer prolazi stalna struja jakosti 50.000 A tijekom 10 sati, pri čemu se potroši 2500 kWh obnovljive električne energije. Izračunaj radni napon (U) ovog sustava i ukupni preneseni naboj (Q).
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Izračunajte ukupni naboj u Kulonima pomoću formule: $Q = I \times t$ (vrijeme pretvorite u sekunde: 10 h = 36.000 s).
  2. Pretvorite utrošenu energiju iz kWh u Džule (J): 1 kWh = $3,6 \times 10^6$ J.
  3. Iz formule za električni rad $W = U \times Q$, izrazite i izračunajte napon: $U = \frac{W}{Q}$.

---

8. Potreban kapacitet baterije za napajanje elektrolizera

- **Zadatak:** Solarna elektrana napaja mali elektrolizer naponom od 48 V. Za proizvodnju željene količine vodika potreban je ukupan električni naboj od 720.000 C. Koliki mora biti minimalni kapacitet baterijskog spremnika izražen u Amper-satima (Ah) koji može pohraniti ovaj naboj?
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Veza između Kulona (As) i Amper-sati (Ah) temelji se na pretvorbi vremena (jedan sat ima 3600 sekundi).
  2. Kapacitet u Amper-satima dobije se dijeljenjem naboja u Kulonima s brojem sekundi u satu: $C(\text{Ah}) = \frac{Q(\text{C})}{3600}$.
  3. Uočite da je podatak o naponu od 48 V u ovom slučaju višak informacija ako se traži isključivo kapacitet u Ah (strujni kapacitet), no poslužio bi da se tražio energetska kapacitet u Wh.

Grupa 3: Usporedba emisija CO₂ i energenata

9. Emisija CO₂ po proizvedenom megavat-satu (MWh) struje

- **Zadatak:** Usporedi specifičnu emisiju CO₂ (kg CO₂/MWh proizvedene toplinske energije) za dva energenta: (a) drvenu biomasu s udjelom ugljika od 50 % i ogrjevnom vrijednošću 15 MJ/kg, te (b) loživo ulje s udjelom ugljika od 85 % i ogrjevnom vrijednošću 42 MJ/kg. Raspravi ugljičnu neutralnost biomase.
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Za 1 kg svakog goriva izračunajte masu ugljika, a zatim masu nastalog CO₂ množenjem s koeficijentom $\frac{44}{12}$.
  2. Pretvorite ogrjevnu vrijednost iz MJ/kg u MWh/kg (1 MWh = 3600 MJ).
  3. Podijelite masu nastalog CO₂ s dobivenom energijom u MWh za oba goriva.
  4. Dodajte napomenu: Iako biomasa u teoriji može ispustiti više CO₂ po MWh na mjestu izgaranja, ona se smatra ugljično neutralnom jer je taj isti CO₂ biljka prethodno apsorbirala iz atmosfere tijekom rasta.

10. Ušteda CO₂ zamjenom zemnog plina zelenim vodikom

- **Zadatak:** Tvornica troši 2000 tona metana (CH₄) godišnje za toplinske procese. Izgaranjem metana nastaje CO₂ prema jednadžbi $\text{CH}_4 + 2\text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + 2\text{H}_2\text{O}$. Izračunaj koliko se tona emisija CO₂ izbjegne ako se cijela količina metana zamijeni zelenim vodikom (koji ne emitira CO₂).
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Odredite molarnu masu metana (16 g/mol) i ugljičnog dioksida (44 g/mol).
  2. Iz stehiometrijskog odnosa vidljivo je da iz 1 mola CH₄ nastaje 1 mol CO₂.
  3. Izračunajte masu nastalog CO₂: $m(\text{CO}_2) = m(\text{CH}_4) \times \frac{44}{16}$.
  4. Budući da zeleni vodik ima nultu emisiju pri izgaranju, izračunata masa CO₂ predstavlja ukupnu izbjegnutu/uštedenu količinu emisija.

- **Zadatak:** Izračunaj i usporedi masu CO_2 koja nastane izgaranjem količine pročišćenog bioplina (uzeti da je to 100 % CH_4) i fosilnog propana (C_3H_8) koja je potrebna da se oslobodi točno 100 GJ energije. (Donje ogrjevne vrijednosti: metan = 50 MJ/kg, propan = 46 MJ/kg).
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Izračunajte potrebnu masu metana i propana u kilogramima dijeljenjem 100 GJ (100.000 MJ) s njihovim ogrjevnim vrijednostima.
  2. Napišite jednadžbe izgaranja kako biste vidjeli odnose molova: iz CH_4 nastaje 1 CO_2 , a iz C_3H_8 nastaju 3 CO_2 .
  3. Izračunajte emisiju CO_2 za metan: $m(\text{CO}_2) = m(\text{CH}_4) \times \frac{44}{16}$.
  4. Izračunajte emisiju CO_2 za propan: $m(\text{CO}_2) = m(\text{propan}) \times \frac{3 \times 44}{44} = m(\text{propan}) \times 3$.
  5. Usporedite dobivene mase kako biste odredili koje gorivo stvara manje CO_2 po jedinici oslobođene energije.

12. Zamjena ugljena amonijakom kao nositeljem zelenog vodika

- **Zadatak:** Termoelektrana želi smanjiti emisije su-spaljivanjem zelenog amonijaka (NH_3) umjesto ugljena. Izgaranjem amonijaka nastaju samo dušik i voda (N_2 i H_2O). Ako 1000 tona ugljena ispušta 2400 tona CO_2 , izračunaj postotak smanjenja emisije CO_2 ako se 30 % mase ugljena zamijeni ekvivalentnom masom zelenog amonijaka.
- **Nacrt rješavanja:**
  1. Izračunajte masu ugljena koja se mijenja: 30 % od 1000 tona = 300 tona.
  2. Budući da se emisija ugljena linearno smanjuje s njegovom masom (pretpostavka konstantnog sastava), izračunajte novu emisiju iz preostalih 700 tona ugljena: $2400 \text{ tona} \times 0,70 = 1680 \text{ tona } \text{CO}_2$.
  3. Zeleni amonijak u svom sastavu nema ugljik, pa je njegova emisija CO_2 jednaka nuli.
  4. Smanjenje emisije izračunava se kao: $\frac{2400-1680}{2400} \times 100 \%$, što izravno iznosi 30 %.

Grupa 4: Energetska učinkovitost i uređaji za pretvorbu

13. Usporedba motora s unutarnjim izgaranjem (vodik) i vodikovog gorivnog članka

- **Zadatak:** Kamion za prijevoz tereta treba obaviti rad na kotačima od točno 360 MJ. Ako kamion koristi motor s unutarnjim izgaranjem (SUI) na vodik, učinkovitost sustava iznosi 35 %. Ako koristi vodikov gorivni članak (FC) koji pokreće elektromotor, ukupna učinkovitost tog sustava iznosi 55 %. Izračunaj masu zelenog vodika koju će potrošiti svaki od ova dva kamiona za isti obavljeni rad. (Donja toplinska vrijednost vodika iznosi 120 MJ/kg).

- **Nacrt rješavanja:**

1. Izračunajte ukupnu ulaznu energiju goriva potrebnu za kamion s motorom SUI:

$$E_{\text{SUI}} = \frac{360 \text{ MJ}}{0,35}.$$

2. Izračunajte masu vodika za SUI motor dijeljenjem te energije s ogrjevnom vrijednošću vodika (120 MJ/kg).

3. Izračunajte ukupnu ulaznu energiju goriva potrebnu za kamion s gorivnim člankom:

$$E_{\text{FC}} = \frac{360 \text{ MJ}}{0,55}.$$

4. Izračunajte masu vodika za kamion s gorivnim člankom dijeljenjem dobivene energije sa 120 MJ/kg.

5. Usporedite i prikažite razliku u potrošnji mase goriva.

14. Učinkovitost punjenja i pražnjenja (Round-Trip) baterijskog sustava

- **Zadatak:** Veliki baterijski spremnik spojen je na vjetroelektranu. Tijekom noći, vjetroelektrana preda bateriji 10 MWh električne energije, ali zbog učinkovitosti procesa punjenja od 92 %, dio energije se izgubi u obliku topline. Tijekom dana, baterija se prazni i šalje energiju u mrežu uz učinkovitost pražnjenja od 88 %. Izračunaj ukupnu "round-trip" (dvosmjernu) učinkovitost ovog baterijskog sustava te količinu energije, MWh, koja je nepovratno izgubljena u cijelom ciklusu.

- **Nacrt rješavanja:**

1. Izračunajte energiju pohranjenu u bateriji nakon punjenja: $E_{\text{pohranjeno}} = 10 \text{ MWh} \times 0,92$.

2. Izračunajte energiju koju baterija stvarno preda u mrežu nakon pražnjenja: $E_{\text{mreža}} = E_{\text{pohranjeno}} \times 0,88$.

3. Ukupnu ("round-trip") učinkovitost sustava izračunajte množenjem pojedinačnih učinkovitosti: $\eta_{\text{ukupno}} = 0,92 \times 0,88 \times 100 \%$.

4. Izračunajte izgublenu energiju kao razliku između uložene i dobivene energije:

$$E_{\text{izgubljeno}} = 10 \text{ MWh} - E_{\text{mreža}}.$$

15. Kogeneracija (CHP) pomoću gorivnog članka na visokoj temperaturi

- **Zadatak:** Stacionarni gorivni članak s čvrstim oksidom (SOFC) radi u sustavu kogeneracije (istodobna proizvodnja struje i topline) i troši 2 kg biometana po satu (donja ogrjevna vrijednost biometana je 50 MJ/kg). Uređaj proizvodi električnu energiju s električnom učinkovitošću od 45 %, dok se 35 % ulazne energije goriva uspješno hvata i koristi kao korisna toplinska energija za grijanje zgrade. Izračunaj snagu električne energije (kW) i snagu toplinske energije (kW) koju ovaj uređaj isporučuje u radu.

- **Nacrt rješavanja:**

1. Izračunajte ukupnu ulaznu snagu goriva u sustav po sekundi (odnosno u vatima/kilovatima): $P_{\text{ulaz}} = \frac{2 \text{ kg} \times 50 \text{ MJ/kg}}{3600 \text{ s}} = \frac{100 \text{ MJ}}{3600 \text{ s}}$. Pretvorite megavate u kilovate ($\text{MJ/s} \rightarrow \text{MW} \rightarrow \text{kW}$).
2. Izračunajte korisnu električnu snagu množenjem ulazne snage s električnom učinkovitošću: $P_{\text{električna}} = P_{\text{ulaz}} \times 0,45$.
3. Izračunajte korisnu toplinsku snagu množenjem ulazne snage s toplinskom učinkovitošću: $P_{\text{toplinska}} = P_{\text{ulaz}} \times 0,35$.
4. (Opcionalno) Zbrojite obje snage kako biste prikazali ukupnu energetska iskoristivost kogeneracijskog sustava ($\eta_{\text{ukupno}} = 45 \% + 35 \% = 80 \%$).

Rješenja (neprovjerena)

Grupa 1: Maseni udjeli i mješavine goriva

- **Zadatak 1:** Volumni udio obnovljivog biodizela u mješavini iznosi **6,70 %**.
- **Zadatak 2:** Maseni udio čistog, obnovljivog kisika u gorivu E85 iznosi **29,57 %**.
- **Zadatak 3:** Maseni udio obnovljivog ugljika u ukupnoj plinskoj smjesi iznosi **15,00 %**.
- **Zadatak 4:** Energetski udio bioetanola u benzinu E10 iznosi **6,52 %**.

Grupa 2: Elektroliza, zeleni vodik i električni naboj

- **Zadatak 5:** Za proizvodnju te količine vodika potrebno je **2378,57 sati** rada elektrolizera.
- **Zadatak 6:** Ukupni električni naboj iznosi **$4,79 \cdot 10^{11}$ C**, a potrebna jakost struje je **5.539.308,22 A**.
- **Zadatak 7:** Ukupni naboj iznosi **$1,80 \cdot 10^9$ C**, a radni napon sustava je **5,00 V**.
- **Zadatak 8:** Minimalni kapacitet baterijskog spremnika mora biti **200,00 Ah**.

Grupa 3: Usporedba emisija CO₂ i energenata

- **Zadatak 9:** Specifične emisije na mjestu izgaranja iznose:
  - (a) Drvna biomasa = **440,00 kg CO₂/MWh**
  - (b) Loživo ulje = **267,14 kg CO₂/MWh**
- **Zadatak 10:** Zamjenom metana zelenim vodikom izbjeći će se **5487,53 tona** emisija CO₂.
- **Zadatak 11:** Za oslobađanje iste količine energije od 100 GJ nastat će:
  - Iz pročišćenog bioplina (metana) = **5487,53 kg CO₂**
  - Iz fosilnog propana = **6508,43 kg CO₂**
- **Zadatak 12:** Smanjenje ukupne emisije CO₂ iznosi točno **30,00 %**.

Grupa 4: Energetska učinkovitost i uređaji za pretvorbu

- **Zadatak 13:** Kamioni će za isti rad potrošiti:
  - Motor s unutarnjim izgaranjem (SUI) = **8,57 kg** zelenog vodika
  - Vodonikov gorivni članak (FC) = **5,45 kg** zelenog vodika
- **Zadatak 14:** Dvosmjerna ("round-trip") učinkovitost baterije je **80,96 %**, a nepovratno je izgubljeno **1,90 MWh** energije.
- **Zadatak 15:** Kogeneracijski uređaj u radu kontinuirano isporučuje:
  - Korisnu električnu snagu = **12,50 kW**
  - Korisnu toplinsku snagu = **9,72 kW**